

ÖZBEKİSTAN'DA İÇ ÇATIŞMALAR DURMAK BİLMİYOR

HARUN YAHYA

Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte Kafkasya ve Orta Asya'da istikrarın sağlanacağı ve yeni kurulan cumhuriyetlerin kısa süre içinde bir düzen kurabilecekleri umulmuştu. Ancak ne yazık ki aradan yıllar geçmesine rağmen bu ülkelerdeki çatışmaların, karışıklıkların, ayaklanmaların ve ekonomik sorunların ardı arkası kesilmedi. Kafkasya'dan hergün yeni bir yardım çılgılığı yükseldi. Azerbaycan'dan, Dağıstan'dan, Çeçenistan'dan, Tacikistan'dan ve şimdi de Özbekistan'dan.... Sürekli yeni cepheler açıldı, kardeş kardeşe silahını doğrulttu. SSCB'nin yıkılmasıyla birlikte Kafkasya ve Orta Asya islam dünyasının yeni cepheleri haline geldi.

Bu bölgede yaşanan istikrarsızlığın altında şu ana kadar pekçok nedeninin yattığı yazıldı ve tartışıldı. Bazen de bu nedenlerin hepsinin birarada bulunması, çatışmaların yıllardır dinmemesinin bir nedeni olarak gösterildi. Zengin petrol ve doğalgaz kaynakları, su sorunu, jeostratejik konum bu nedenlerden başlıcalarıydı. Ancak her zaman için ilk sırada Rusya'nın bu ülkeler üzerindeki emelleri sayıldı. Bu genç cumhuriyetlerde huzurun, istikrarın ve barışın sağlanamamasının nedeni, Rusya'nın bu bölgedeki eski hakimiyetine tekrar kavuşma isteği idi. Rusya bu ülkeler üzerinde tekrar nüfuz elde edebilmek için yeni çatışmalar çıkarttı, çıkan çatışmaları körükledi, muhalifleri destekledi, terörist girişimlerde bulundu, kukla hükümetlerle siyasi karışıklıklar oluşturdu. İşte bu nedenle de Kafkasya ve Orta Asya ülkeleri asla huzuru bulamadı.

Özlediği istikrarı sağlayamayan bu ülkelerden bir tanesi de Özbekistan'dır. Özbekistan yıllardan bu yana iç çatışmalarla boğuşuyor. Ülke ekonomisi çok büyük bir ekonomik darboğaz yaşıyor ve Özbek halkı kıtlıkla mücadele ediyor. Ülkesindeki en ılımlı muhaliflere bile yaşama hakkı vermeyen Kerimov yönetimi ise bu çatışmaların tam merkezinde yer alıyor. İşte bu nedenle de Yeni Binyıl gazetesinin dış politika yazarlarından Mensur Akgün Kerimov'u "Tek başına iç savaş çıkartabilecek üstün devlet adamı meziyetlerine sahip ender insanlardan" diye nitelerken abartma yapıyor.[1](#)

Kerimov'un iç savaşlardaki rolü hakkında yorum yapabilmek için öncelikle son yıllarda Özbekistan'da etkin olan güçler hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Özbekistan'daki çatışmaların ana nedeni bu ülkede yükselen İslami güce karşı yürütülen savaştır. Ve bu savaşta Rusya'nın yanında çok önemli bir müttefik daha göze çarpıyor: İsrail.

İsrail'in Orta Asya'daki ince hesapları

SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Orta Asya'daki Müslüman Cumhuriyetlerin birbiri ardına bağımsızlıklarını elde etmesinin önemi, pek çok devletten önce İsrail'in dikkatini çekmişti. Yahudi Devleti, bu gelişmenin ciddi bir stratejik anlam taşıdığının farkındaydı. Ancak İsrail'in çok büyük bir endişesi vardı.

İsrail'in endişesi o denli büyüktü ki, "İslami fundamentalizmin gelişme riskine karşı" özellikle Özbekistan ve Tacikistan gibi Müslüman cumhuriyetlerdeki, Sovyetler döneminde oluşturulmuş fakat çoğunluğu bu ülke askerlerinden oluşan orduların dağıtılmasını istemişti. [2](#)

İsrail'in Orta Asya ve Kafkasya ülkelerine olan ilgisinin ikinci nedeni de bu ülkelerin FKÖ ile yaptığı temaslardı. Yaser Arafat Ocak 1992'de Kazakistan'ı ziyaret etmiş ardından Kazakistan Filistin Devleti'ni tanımıştı. Ayrıca diplomatik ilişkiler büyükelçilik düzeyine çıkarıldı. Nisan 1992'de de bir Özbekistan heyeti Filistin halkının hakları ile ilgili bir toplantıya katıldı.

Bu gelişmeler karşısında, Yahudi Devleti, "endişe bildirimi"nden ve "orduların dağıtılması" gibi ilginç isteklerden kısa sürede vazgeçti ve Orta Asya'yı kendisi açısından tehlikeli gördüğü gelişmelerden "koruyabilmek" için, bölgeye bizzat girmeyi uygun gördü.

Bu nedenle de, İsrail'in bölgedeki varlığı, 1990'ların başından beri giderek artan bir ivmeyle güçleniyor. Yahudi Devleti, Orta Asya ve Kafkasya'daki Türki Cumhuriyetlerle yakın siyasi, ekonomik, hatta askeri ilişkiler kuruyor. Bundaki amaç, ekonomik ve siyasi hesapların yanında, sözkonusu stratejik vizyon. İsrail-Orta Asya ilişkilerini ayrıntılı olarak inceleyen bir uluslararası ilişkiler uzmanı şöyle yazıyor: "İsrail'in (bölgeye girmekte) erken davranışındaki en önemli sebep, Müslüman karakterli Orta Asya ve Kafkasya bölgesine Arap aleminin nüfuzunu önlemek ve ve İslami fundamentalizmin bölgeye yayılmasının önüne set çekmektir." [3](#)

İsrail Türki Cumhuriyetler ile temaslara bir kaç koldan başlamıştır. Birincisi bizzat Mossad'ın bölgede faaliyet göstermesidir. Milli Güvenlik Kurulu'nun yaptığı saptamalara göre Mossad, KGB'den ayrılan ajanları Türkiye üzerinden Türki Cumhuriyetler'e yollamaktadır. Böylece Mossad bölgedeki istihbarat çalışmalarıyla zirveye çıkmayı hedeflemektedir. [4](#) Kurulan ticari ilişkilerde de Mossad'ın gölgesini görmek mümkündür. Örneğin İsrail'in, Kazakistan ve diğer cumhuriyetlerle olan iş ilişkilerini düzenleyen kişilerin başında Shoul Eisenberg adlı bir işadamı gelmektedir. Eisenberg'in adı, eski Mossad ajanı Victor Ostrovsky'nin By Way of Deception adlı ünlü kitabında Mossad'ın silah ticaretini organize eden kişi olarak geçer. [5](#)

Orta Asya ile kurulan ilişkilerde bir diğer yöntem ise İsrail'in bölge ülkelerine silah satmasıdır. Türkiye'nin Azerbaycan'a yaptığı askeri yardımın sınırlı olması nedeniyle İsrail Azerbaycan'ın bir ordu kurabilmesi için bu ülkeye yardım etmeye karar vermiştir. Öte yandan İsrail Orta Asya'daki varlığını güçlendirmek amacıyla Orta Asya'daki Cumhuriyetler ile karşılıklı elçilikler açmaktadır. Böylece bu ülkeler ile ilişkilerini de hukuki zeminlere oturtmuştur.

İsrail, bölgedeki Yahudiler içindeki "gönüllü yardımcı"ları (sayanım) ise, hem Orta Asya ve Kafkas cumhuriyetleri ile kurduğu bağlantılarda, hem de Rusya ile olan ilişkilerinde aracı olarak kullanıyor. Bu araçların temel misyonu ise, İsrail'in "bölgeyi İslam'dan uzak tutma" ya da "İslam'a karşı Rusya ile ittifak kurma" stratejilerine yardımcı olmak...

Kafkaslar ve Orta Asya'da İsrail-Rus İttifakı:

Kafkasya ve Orta Asya'daki genç cumhuriyetlerde İslam'a karşı yürütülen şiddetli savaşın çok farklı yöntemleri bulunmaktadır. Bunlardan biri İslam aleyhtarı propaganda ile İslam'ı dejenere etme, aslından saptırmadır. Bu bölgede kukla yönetimlerle uygulanmaya çalışılan politikanın sonuçları genç nüfusta açıkça kendini göstermektedir. Ancak tüm bunların yanında dünya müslümanlarının kontrol altına alınmaları, zayıflatılmaları, ellerinde bulunan zenginliklerden faydalanmalarının engellenmesi ve ezilmeleri de İslam'a karşı girişilen savaşın önemli bir boyutudur. Son yıllarda yaşadığımız örnekler, müslümanların fiziksel olarak imha edilmelerinin bile söz konusu olduğunu gösteriyor.

Bugün İslam dünyasına baktığımızda; Bosna-Hersek'te, Cezayir'de, Tunus'ta, Eritre'de, Mısır'da, Afganistan'da, Keşmir'de, Doğu Türkistan'da, Çeçenya'da, Endonezya'da, Tayland'da, Filipinler'de, Burma'da, ya da Sudan'da dünya müslümanlarının ezilmeye, baskı altına alınmaya ve yok edilmeye çalışıldığını rahatlıkla görebiliriz. Bu sayılan coğrafyalarda müslümanlar görünüşte farklı düşmanlarla karşı karşıyadırlar. Bosna'da Sırp, Keşmir'de Hindular, Kafkaslar'da Ruslar, Cezayir, Mısır, Fas, gibi ülkelerde de baskıcı rejimler tarafından hedef alınmaktadırlar. Ama her nedense, birbirinden bağımsız gibi gözükken bu İslam-karşıtı güçler, hep benzer yöntemleri kullanmaktadırlar. (Ayrıntılı bilgi için Bkz. Yeni Dünya Düzeni, Harun Yahya, Vural Yayıncılık, 3. baskı, 2000)

Özbekistan'da karşımıza çıkan güç ise Rus-İsrail birleşik gücüdür. Aynı amaçta birleşen bu iki ülke Özbekistan'da istikrarın oluşmaması için çok büyük bir çaba içinde girmiştir.

Sovyetler Birliği'nin dağılışının ardından bağımsızlıklarını kazanmaya başlayan Özbekistan gibi müslüman cumhuriyetler, kısa sürede Rus yayılmacılığı ile yeniden karşı karşıya kaldılar. Bu devletlerin bazıları bağımsız bir çizgi izlemeye çalıştı, ancak Rusya'nın çeşitli girişimleri ve "entrika"ları ile karşılaştı.

Bu arada bir yandan da İsrail, bu bölgeye yönelik son derece belirgin bir yakınlaşma politikası izlemeye başladı. İsrailli yöneticiler söz konusu cumhuriyetlere geziler düzenlediler, o cumhuriyetlerin bazı liderleri de İsrail'de boy gösterdi. İsrail, "tarımsal işbirliği", "askeri eğitim" ya da "teknolojik destek" gibi anlamlı yöntemlerle bu devletlere yaklaştı, kendini dost olarak tanıttı.

İsrail'in bölgeye yönelmesinin ardındaki temel etken ise bir takım ticari çıkarların ötesinde, asıl olarak stratejik hesaplardır. İsrail, önemli bir İslami potansiyele sahip olan eski Sovyet Cumhuriyetlerinin gerçek anlamda İslamileşmesinden ve bölgede radikalizasyondan çekinmişti. İsrail'in bu yöndeki hesapları zamanın Genel Kurmay Başkanı ve şu anda Cumhurbaşkanı olan Ehud Barak tarafından açıkça dile getirilmiş, Barak, yeni cumhuriyetlerin "müslüman" kimliğine atıfta bulunarak, yeni müslüman cumhuriyetlerin doğmasının İsrail'in

çıkarlarına uygun olmadığını söylemişti.[6](#) Dolayısıyla İsrail'in Orta Asya ve Kafkaslar'la ilgilenmesinin ardındaki asıl neden, bu ülkelerin İslami bir tarza kaymalarına engel olmaktır.

Bu durumda İsrail'in ve Rusya'nın hedefleri tam uyuşuyordu. Çünkü Rusya'nın da en korktuğu şey, yeni cumhuriyetleri İslam'a "kaptırmak"tı. İzak Rabin'in Yeltsin ile 1993 yazında Moksova'da yaptığı ve ana konusu "İslam tehlikesi" olan görüşme de bu ittifakı sağlamlaştırmış, Rabin Yeltsin'i "radikal İslam konusunda yeterince duyarlı bulduğunu" açıklamıştı. Bu "anti-İslami" ittifakı ABD de onaylıyordu. İsrail'in Amerikalı uzantılarından Henry Kissinger, "İslami radikalizm en şiddetli biçimde Rus çıkarlarına da aykırıdır. Dolayısıyla Washington Moskova ile işbirliği yapmalıdır" diyerek konuya açıklık getirmişti. [7](#)

Rusya ile İsrail'in İslam'a karşı kurduğu ittifak, ilk işaretlerini Tacikistan'da verdi. Sovyetler'in çöküşünün ardından bağımsızlığına kavuşan Tacikistan'da, kısa bir süre sonra ülke içinde güçlü olan İslami hareket iktidara geldi. Ancak Rus destekli eski komünistler 1992'nin son günlerinde müslümanlara karşı kanlı bir saldırı başlatarak yeniden iktidara oturdular. İşin ilginç yanı, Rusya ile birlikte İsrail'in de komünistlerin yanında yer almasıydı. Müslümanlara karşı saldırıya geçen komünist birliklerinin içinde İsrailli askeri uzmanların bulunduğu ve İsrail silahlarının kullanıldığına ilişkin haberler o dönemde özellikle İslami basında sıkça yer almıştı. Böylece Orta Asya ülkelerine gereken mesaj verilmişti: ne Rusya ne de İsrail bu bölgede İslamın güç kazanmasına izin vermeyecek, bu konuda birlikte mücadele edeceklerdi.

İsrail'in Müslümanlara karşı Rusya ile birlikte desteklediği bir başka bölgesel güç ise Ermeniler'di. Azerbaycan topraklarının % 25'inden fazlasını işgal eden ve bu işgal ettiği bölgelerde binlerce Azeri'yi katleden Ermeni ordusunun saflarında, Turkish Daily News'un haberine göre "İsrailli subaylar" da yer alıyordu. [8](#)

Rusya'nın genç cumhuriyetlere açtığı savaşta Tacikistan ve Azerbaycan örneklerini Çeçenistan, Dağıstan, Kırgızistan, Kazakistan ve diğer ülkeler izledi. Özbekistan'da iktidara gelen Kerimov yönetimi her zaman için Rus ve İsrail yönetimine yakın oldu. İslama karşı bu iki güçle birlikte çok şiddetli bir mücadele başlattı. Bu savaş özellikle de son yıllarda çok büyük bir ivme kazandı. 4 Eylül 2000 tarihli Yeni Binyıl gazetesinde yer alan "Dincilere karşı Tel Aviv yardımı!" şeklindeki haber Kerimov-İsrail ilişkisinin delilendiriyordu. Kerimov'un çatışmaların ilk günlerinden itibaren Rusya'dan müdahale etmesini talep etmesi bu işbirliğinin bir sonucuydu.

Rus ve İsrail yönetimine olan yakınlığıyla tanınan Kerimov, ülkesindeki İslami duyarlılığı olan tüm güçlere karşı şiddetli bir savaş açtı. Kerimov'un Özbekistan'daki baskıcı yönetimi nedeniyle şu an zindanlarda elli binden fazla kişi bulunmakta. Özellikle de şehir merkezlerinde patlayan bombalardan sonra Kerimov, ülke genelinde binlerce insanı hapsedirdi, dini eğilimi olan herkesi terörist olarak nitelendirdi ve insan hak ve özgürlüklerini yok sayan bir yönetim uyguladı. Fakat onun bu baskıcı politikası, değil çatışmaları önlemek daha da şiddetlendirdi ve muhalefetin daha da güç kazanmasıyla sonuçlandı. Kerimov'un bu politikasının ardında Kremlin'in yıllardır süregelen (ve Çeçen-Rus savaşıyla birlikte tüm dünyaya duyurulan) İslami uyanış korkusu yatıyordu.

Rusya Orta Asya'daki İslami Uyanış'tan uzun zamandır rahatsızlık duyuyor

Aslında 80'li yıllarda Türk Devletlerinde başlayan dini uyanış Kremlin'i henüz daha o zamanlarda rahatsız etmişti. Özellikle de Gorbacov yönetimi, dini duyguların güçlenmesinden büyük kaygı duyuyordu. Bu politika o dönemin gazetelerine sık sık yansıyor, Kremlin yönetimi tarafından alınacak tüm önlemler de tarif ediliyordu. O dönemde Güneş gazetesinde yer alan bir haberde Gorbacov'un İslama bakış açısı şu şekilde tarif ediliyordu:

"Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreteri Mihail Gorbacov'un uzun zamandır varolduğu kaydedilen İslam karşıtı politikasına son örnek, 24 Kasım'da çoğunlukla Müslümanların yaşadığı Özbekistan Cumhuriyeti'nin başkenti Taşkent'te yaptığı konuşma. Taşkent gazetesi Pravda Vostoka'nın verdiği habere göre, Gorbacov konuşmasında, komünistleri dini öğretilere karşı daha kararlı ve güçlü bir tavır almaya çağırırdı ve Müslüman bölgelerde siyasal katılımın, ateist propagandanın artırılmasını istedi."[9](#)

Bir başka haber ise Cumhuriyet gazetesinde yer almıştı. Time dergisinden alıntı yaparak hazırlanan haberde Gorbacov'un açıklaması detaylı olarak yorumlanmıştı.

"Time dergisi, geçen yıl Kasım ayında, Sovyet Lideri Mihail Gorbacov'un Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te yaptığı açıklamada, ilk kez 'dinsel gösterilere karşı ateist propagandaya hız verme gereğinden' söz ettiğine dikkati çekerek, Orta Asya Cumhuriyetleri'nde İslam'ın gücünü

korumasının Sovyet yöneticilerini giderek kaygılandırıldığını belirtiyor. Dergiye göre, Müslüman dünyada radikal İslam akımının, Sovyetler Birliği'ndeki Müslüman Cumhuriyetlere de sıçramasından korkuyor.

Time dergisi Moskova'nın pratikte kilise, sinagog ve camilere sınırlamalar getirdiğini ve 'inananlara' karşı bir baskı politikası uyguladığını öne sürüyor. Yine Time'a göre, Sovyetler'de 18 yaşından küçük gençlerin dini eğitim görmesi yasak. Dergi, Hristiyanlar için durumun daha istikrarlı olduğunu belirtiyor.

Time, İslam'ın Moskova için özel bir sorun ve özel bir kaygı kaynağına dönüştüğünü bildiriyor. Time, Sovyetler Birliği'nde halen 300-500 yasal olarak kayıtlı cami bulunduğunu bildiriyor ve Ekim Devrim'inden önce ülkede 24 bin cami olduğuna işaret ediyor.

Bu olguya ek olarak, Orta Asya Cumhuriyetleri'nde İslam'ın etkisinin giderek yayılması da Sovyet liderini düşündüren başka bir konu. Örneğin, Pravda gazetesinde çıkan bir yazıda, Özbekistan Cumhuriyeti'nde, İslam öğretilerine karşı, ateist propagandaya yeterince ağırlık verilmediğinden yakınıldı.

Tacikistan'da ise yüksek düzeydeki bir yetkili, izinsiz vaaz veren hocaların sayısının artmasından yakınıyor. Herald Tribune'e göre, Orta Asya Cumhuriyetleri'nde İslam etkisini giderek artırırken, yeraltı İslam faaliyetleri de yoğunlaşıyor. Sovyet yetkilileri, son zamanlarda radikal İslam akımında, Orta Asya Cumhuriyetleri'ni etkileme olasılığından kaygılanıyorlar." [10](#)

Fakat Gorbaçov'un ısrarla uygulattığı "Dinsizlik propagandası" sonuç vermekten uzaktı. Güçlü bir yeraltı zenginliği üzerinde yüksek nüfuslu bir İslami güç, gittikçe büyüyordu. Bu İslami uyanışı durdurma görevi bu kez yeni Rus hükümetlerine ve İsrail'e düşüyordu. Bu görevi devralan ittifak yukarıda saydığımız ülkelerde karışıklık çıkarmak için türlü girişimlerde bulundu ve çoğu zaman da başarılı oldu.

Kerimov yönetiminin ülkede estirdiği hava ittifakın başarılı olduğunun önemli bir delili. Çünkü Helsinki İnsan Hakları Komitesi'ne bağlı olan Orta Asya'da İnsan Haklarını Savunma Örgütü'nün verdiği bilgilere göre Özbekistan'da zindanları doldurulanların sayısı elli bini buldu. Özbekistan yönetimi de tutuklananların sayısının yirmi bini bulunduğunu itiraf ediyor, ama daha fazlasını inkar ediyor. Buna göre 25 milyon nüfuslu ülkede her 500 kişiden biri zindanda.

Orta Asya İçin Türkiye Modeli

Sonuç olarak, İsrail ve Rusya'nın hedefleri ile Orta Asya'da yaşananlar arasında paralellik olması, ve ortadaki somut bağlantılar, buradaki olaylarda bu iki gücün büyük bir etkisi olduğunu gösteriyor. Özbekistan'da gün geçtikçe artan çatışmalar, daha uzun bir süre karışıklığın durulmayacağını gösteriyor. Terör, su sıkıntısı, iç karışıklıklar, ekonomik sıkıntılar, hukuk dışı gelişmeler, insan haklarının ihlali gibi konuları bir arada düşündüğümüzde ciddi bir düzelmeye ancak köklü değişikliklerle olacağı görülüyor. Karşımızda zengin kaynaklar ve kültür mirası içinde yaşayan, ancak fakir ve istibdat yönetimi altında ezilen bir halk bulunuyor. Ortadoğu'da yıllardır bitmeyen senaryonun bir benzeri de acaba yine İsrail desteğiyle Orta Asya'da mı yaşatılmak isteniyor? Bunu zaman içinde göreceğiz...

Ancak bundan birkaç yıl önce bölge liderliğine soyunan Türkiye'ye böyle bir dönemde çok büyük sorumluluklar düşüyor. Çekimser bir politikanın ne lider bir ülke olma hedefindeki Türkiye'ye ne de Türkiye'den çok büyük beklentiler içinde olan Kafkas halklarına fayda getirmeyeceği çok açık. Taziyet bildirmenin, kınamalar yayınlamanın zavallı çocuk ve kadınların sorunlarına ilaç olmayacağı ortada. Ancak köklü çözümlerle, kalıcı iyileştirmelerle ve uzun vadeli politikalarla yardıma koşulduğu zaman, çöküşün eşiğinde olan bu ülkelerin yaralarına merhem olmak mümkün. Bunun için de bu bilince uygun davranmak ve liderliğin gerekliliklerini yerine getirmek gerekmektedir

Öte yandan, Türkiye'nin, temsil ettiği ılımlı ve medeni İslam anlayışı ile birlikte, Orta Asya'ya yayılmak isteyen sert, katı, mutaassıp din modellerine karşı çok büyük bir avantaja sahip olduğuna da unutmamak gerekiyor. Gözü kapalı bir Batı düşmanlığı yapan, dünyayı güzelleştirmeyi hedefleyen İslam dinini, dünyayı çirkinleştirmek isteyen bir tür nefret ve şiddet kültürü gibi anlayarak çarpıtan anlayış yerine, Türk-İslam ahlakının yaygınlaşması Orta Asya için de yegane çözüm olsa gerek. Bunun için hem İslam'a husumet besleyen İsrail, Rusya gibi güçlerin bölgedeki etkisinin kırılması, hem de bölgede din adına siyasi fanatizm körükleyen akımlara karşı çağdaş, medeni ve modern bir İslam modelinin güçlenmesi gerekiyor.

Türkiye'nin, kendisine büyük bir stratejik ufuk kazandıracak olan bu model üzerinde ciddi biçimde düşünmesi gerekmektedir.

Dipnotlar

- 1-Yeni Binyıl Gazetesi, 1 Eylül 2000 [↑](#)
- 2-Tercüman, 10 Ağustos 1992 [↑](#)
- 3-Avrasya Dosyası, c. 2, Sayı 4, Sonbahar 1995-96, s.187 [↑](#)
- 4-2000'e doğru, 10 Ocak 1993 [↑](#)
- 5-Le point, 2 Ekim 1992 [↑](#)
- 6-Hürriyet, 18 Kasım 1992 [↑](#)
- 7-Milliyet Gazetesi, 30 Ağustos 1991 [↑](#)
- 8-Milliyet Gazetesi, 1 Mart 1992 [↑](#)
- 9-Turkish Daily News, 5 Şubat 1993, (Güneş, 22 Aralık 1986) [↑](#)
- 10-Cumhuriyet Gazetesi, 7 Ocak 1987 [↑](#)